

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

**ВИШИНСЬКОГО АНДРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА на тему
«УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ СОЧЕВИЦІ НА
НАСІННЯ В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ»,**
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
201 Агрономія галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність теми дослідження обумовлена зростаючою роллю сочевиці харчової (*Lens culinaris Medik.*) у забезпеченні продовольчої безпеки та формуванні сталих агроecosистем в умовах глобальних кліматичних змін. Завдяки високому вмісту білка, здатності до симбіотичної азотфіксації та адаптивності до посушливих умов вирощування, культура набуває дедалі більшого господарського значення в структурі сучасного землеробства. Водночас реалізація генетичного потенціалу продуктивності сортів сочевиці значною мірою залежить від якості насіннєвого матеріалу, яка визначається його фізіологічним станом, тривалістю зберігання та морфометричними характеристиками. Недостатній рівень наукового обґрунтування впливу цих чинників на формування посівних властивостей, ріст, розвиток і насіннєву продуктивність різних морфотипів сочевиці в умовах Правобережного Лісостепу України зумовлює необхідність проведення комплексних досліджень у цьому напрямі. Встановлення закономірностей зміни життєздатності насіння залежно від терміну зберігання та фракційного складу є важливою передумовою удосконалення елементів технології вирощування культури на насіння, підвищення врожайності та покращення посівних і технологічних якостей насіннєвої продукції.

Зв'язок роботи з державними науковими (галузевими) програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано впродовж 2023–2025 рр. відповідно до наукової програми Уманського національного університету

«Оптимальне використання природного і ресурсного потенціалу агроєкосистем Правобережного Лісостепу України», підпрограми «Збалансоване використання, прогноз і управління природним та ресурсним потенціалом агроєкосистем України» (номер державної реєстрації 0121U112521).

Наукова новизна та практична цінність одержаних результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у встановленні закономірностей впливу тривалості зберігання та фракційного складу насіння на формування посівних властивостей, продуктивності й технологічних показників сочевиці харчової в умовах Правобережного Лісостепу України. Виявлено морфотипові особливості процесів фізіологічного старіння насіння, зокрема вищу стабільність життєздатності та посівних якостей зеленозерних сортів порівняно з червонозерними. Обґрунтовано доцільність використання крупної фракції насіння для підвищення польової схожості, інтенсивності початкового росту та реалізації продуктивного потенціалу культури. Визначено граничні терміни зберігання насіннєвого матеріалу, перевищення яких призводить до істотного зниження врожайності. Удосконалено окремі елементи технології вирощування сочевиці на насіння та розвинено наукові положення щодо взаємозв'язку між крупністю насіння, його посівними властивостями і показниками продуктивності рослин.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і пропозицій здобувача. Ступінь обґрунтованості та достовірності результатів забезпечено використанням сучасних методів польових і лабораторних досліджень, достатнім обсягом експериментальних даних та їх статистичним опрацюванням. Висновки базуються на встановлених закономірностях впливу фракційного складу і тривалості зберігання насіння на продуктивність сочевиці та підтверджені виробничою апробацією й впровадженням у навчальний процес.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях. За результатами досліджень опубліковано 13 наукових праць, у тому числі 4 статті

у наукових фахових виданнях категорії «Б», 9 тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Характеристика єдності змісту дисертації та відповідності спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота Вишинського Андрія Васильовича на тему «Удосконалення технології вирощування сочевиці на насіння в Правобережному Лісостепу України», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія викладена на 160 сторінках комп'ютерного набору, що включає вступ, анотації, п'ять розділів, висновки, рекомендації виробництву. Містить 46 таблиць, 10 рисунків. Список використаних джерел включає 193 найменування.

Дисертаційна робота оформлена відповідно п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 зі змінами і Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Дисертацію написано в науковому стилі українською мовою чітким і лаконічним описом отриманих результатів досліджень. Усі розділи дисертації є закінченими та мають обґрунтовані висновки, які формулюються автором зважаючи на результати роботи. Висновки і рекомендації виробництву, якими закінчується дисертаційна робота, витікають зі змісту наукових досліджень та мають відповідне обґрунтування та практичне значення.

За змістом, структурою, викладом матеріалу, висновками дисертаційне дослідження цілком відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 201 Агрономія.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи:

1. У списку публікацій за темою дисертації (с. 16) не вказано частку участі здобувача в опублікованих працях.

2. У методичній частині дисертації (с. 45, табл. 2.1) наведено агрофізичні властивості чорноземів опідзолених важкосуглинкових. Проте не вказано за який період наведені дані; це результати власних аналізів чи довідникові матеріали? Якщо власні результати, потрібно навести відповідне посилання на першоджерело методів визначення.
3. У таблицях 2.2 (с. 47) «Середньомісячна температура повітря» та 2.3 (с. 48) «Місячна сума опадів» не вказано дані якої метеостанції використано та не наведено можливий вплив погодних умов на об'єкт дослідження.
4. На стор. 51. Автор зазначає: «Кращим попередником для культури була пшениця озима, що забезпечило оптимальний фітосанітарний стан поля та сприятливий водно-фізичний режим ґрунту». Однак у схемі досліду не передбачено дослідження попередників.
5. Чому для розрахунків табл. 5.1. «Валова продуктивність та потенційний дохід у дослідженнях, грн/га» (стор. 123) автор використав ціну реалізації однієї тони 20 тис. грн. для трьох різних фракцій насіння.
6. Потребує додаткового пояснення, як вплинуть скориговані норми висіву та вартість насіннєвих витрат на 1 га, наведених у табл. 5.4 (с. 128) на рентабельність технології вирощування.
7. Дисертація не містить додатків, що певною мірою обмежує повноту представлення допоміжних матеріалів дослідження.

Загальний висновок. Оцінюючи у цілому дослідження проведені **Вишинського Андрія Васильовича**, можна стверджувати, що за актуальністю, практичною цінністю, змістом дисертаційної роботи, виконаними завданнями досліджень і науково-методичним рівнем виконання, сформульованими висновками та рекомендаціями виробництву дисертаційна робота є завершеною науковою працею. У роботі, з дотриманням принципів академічної доброчесності, отримані науково обґрунтовані результати, що сумарно допомагають вирішити важливе наукове завдання вдосконалення технологій

виращування квасолі.

Науковий рівень дисертаційної роботи і наукових публікацій, дозволяє встановити, що набутий здобувачем рівень теоретичних знань, умінь, навичок і компетентностей відповідає вимогам третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 201 Агрономія.

Дисертаційна робота **Вишинського Андрія Васильовича** на тему «Удосконалення технології вирощування сочевиці на насіння в Правобережному Лісостепу України», повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами та вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 року № 40 із змінами, а її автор – **Вишинський Андрій Васильович** заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 Агрономія галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство.

Рецензент,

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,

доцент кафедри рослинництва імені О. І. Зінченка

Уманського національного університету

Сергій РОГАЛЬСКИЙ